

OSNOVI FRANŠIZNOG POSLOVANJA

Dr Milica Stanković

A decorative graphic element consisting of a thick teal horizontal bar at the top, followed by a white horizontal bar, and then three thin, parallel teal horizontal lines extending from the right side of the white bar.

FRANŠIZING U SVETU I SRBIJI

Franšizing u svetu

- U poslednjih nekoliko decenija broj franšiza u svetu je znatno porastao, s obzirom na to da **franšizing pruža bolje finansijske rezultate i veće šanse za opstanak nego alternativni organizacioni oblici.**
- Prema podacima Međunarodne franšizne asocijacije, **franšizing se koristi u preko 80 različitih industrija.**
  - **Treba naglasiti da korisnici franšize u 96% slučajeva uspešno posluju i nakon 5 godina poslovanja.**
- Ovo ukazuje na bolji rezultat nego u slučaju pokretanja samostalnog poslovnog poduhvata (**oko 40% poslovnih poduhvata propada nakon 3 godine poslovanja**).

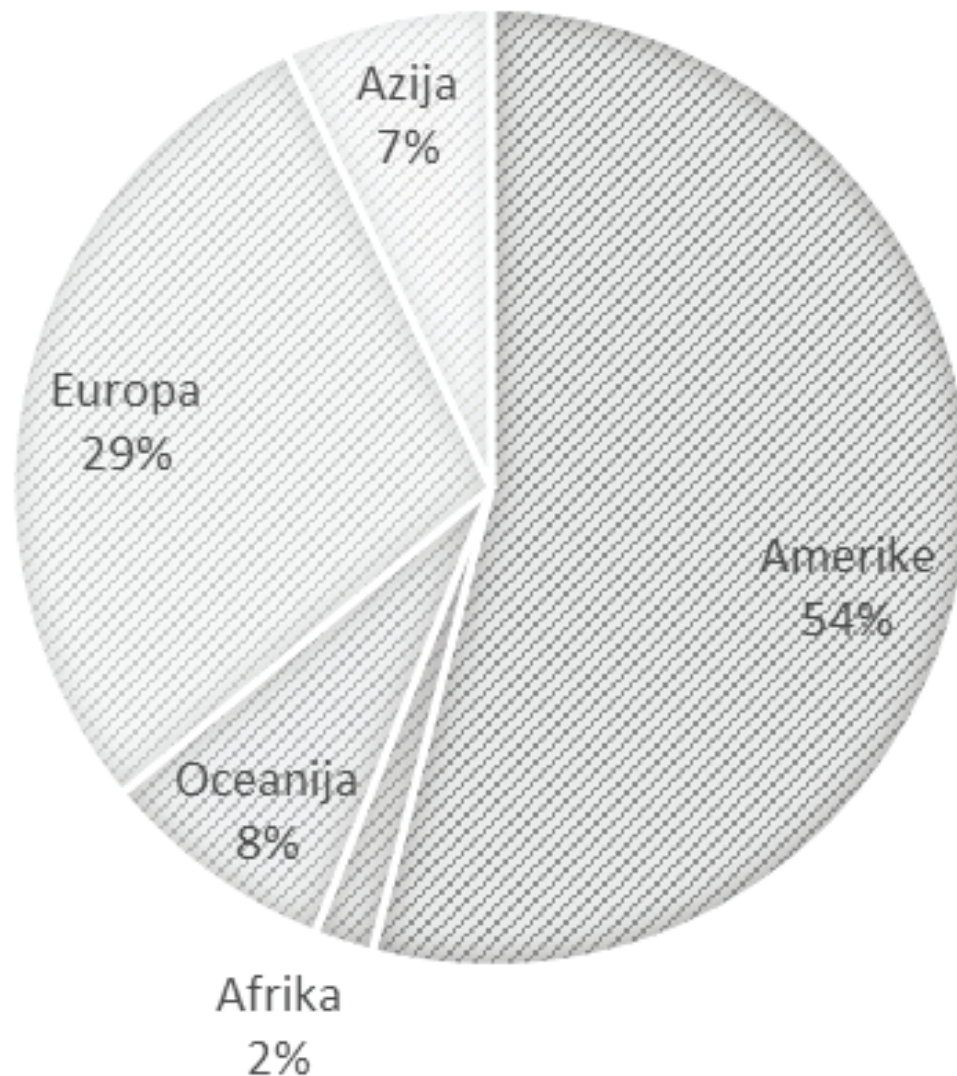
Franšizing u svetu

- Osnovni razlog je to što vlasnici moraju prvo **naučiti kako da vode određeni tip poslovanja i metodom pokušaja i pogrešaka sticati svoja iskustva.**
- U slučaju franšizinga rizik je manji nego kod pokretanja samostalnog poslovanja.
- *Ne postoji potreba za istraživanjem tržišta, jer je davalac franšize to već učinio.*
- **Davalac franšize osigurava korisniku franšize podršku**, ali uglavnom ima i određenu kontrolu nad načinom poslovanja korisnika franšize.
- Zauzvrat, **korisnik franšize plaća davaocu franšize početnu cenu i dogovorenu sumu za poslovanje.**
- **Pokretanje franšiznog poslovanja veoma retko ne uspe, a kada se to i desi, to je najčešće zato što se korisnik franšize nije držao procedura.**

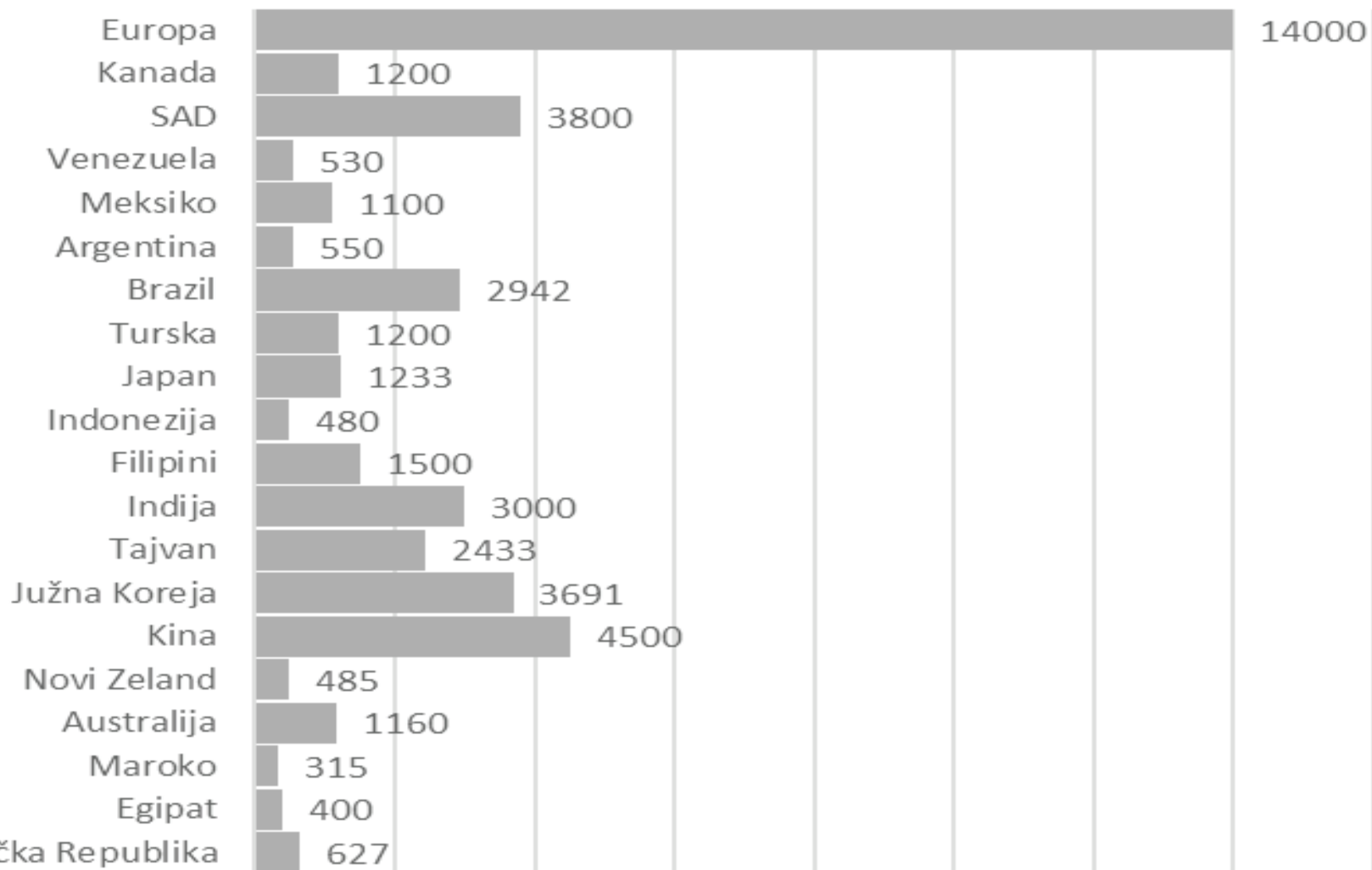
Franšizing u svetu

- **Ulaskom u svet franšizinga se dobija gotov koncept poslovanja koji treba primenjivati.**
- Istraživanja pokazuju da **uspeh franšiznih sistema zavisi od snage franšiznih odnosa.**
- Da bi se postigao balans u njihovim ulogama, *davalac i korisnik franšize treba da rade zajedno kao tim pri ostvarenju zajedničkih ciljeva koji se postavljaju iznad individualnih interesa.*
- **Dakle, faktori kao što su poverenje, saradnja, posvećenost i lojalnost su od krucijalnog značaja za franšizne odnose.**

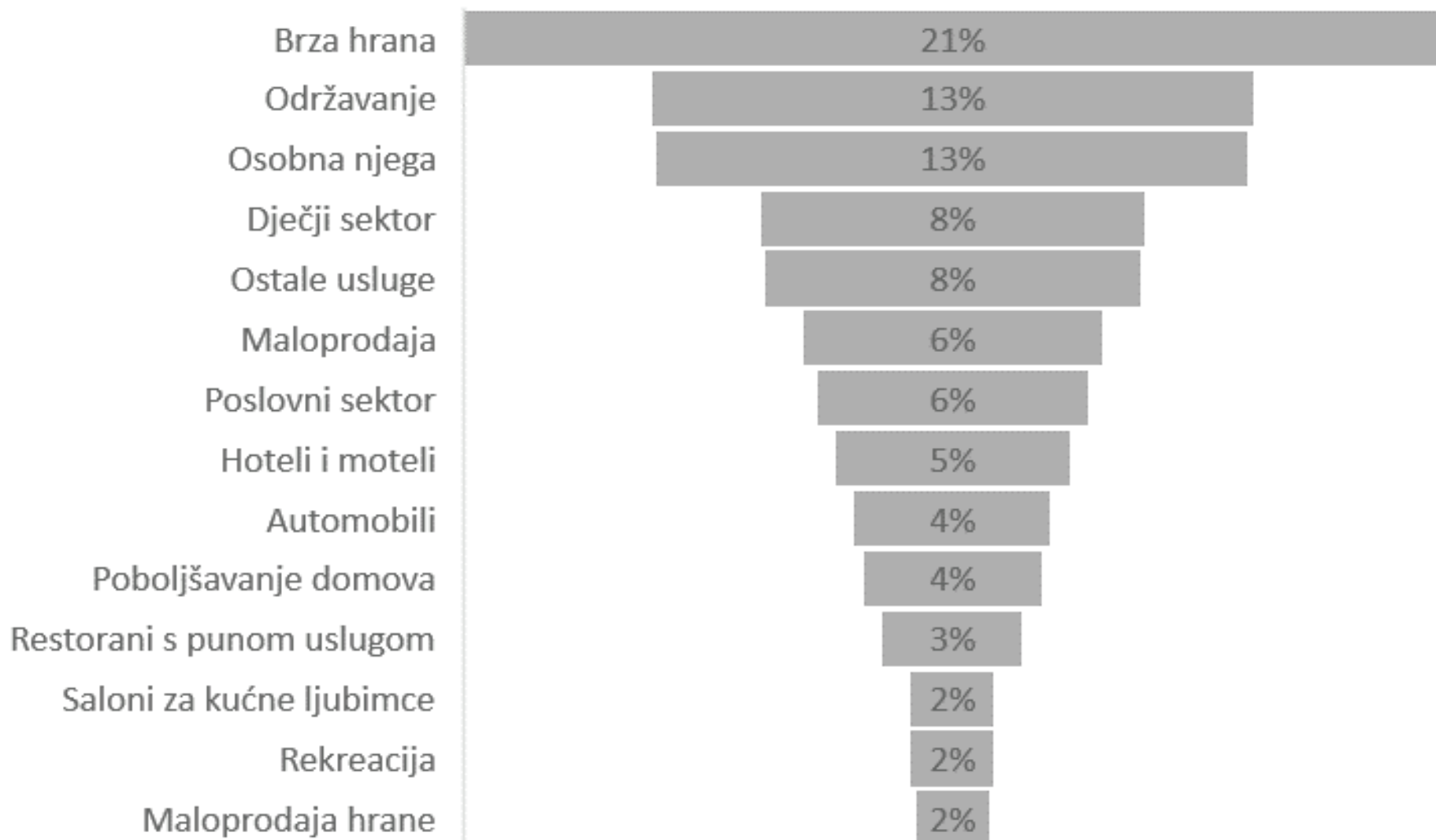
Ekonomski output franšize u svetu

Broj franšiznih sistema u svetu po državama

Najznačajniji sektori franšiznog poslovanja

Franšizing u SAD-u

- **Prvobitni razvoj franšizinga se vezuje za tržište SAD-a (SAD se smatraju „kolevkom“ franšizinga), nakon čega ovaj koncept doživljava ekspanziju u Evropi i svetu.**
- Značaj koji franšizno poslovanje ima na nadnacionalnom nivou ogleda se i u osnivanju **Međunarodnog franšiznog udruženja (IFA)** koje predstavlja najstariju i najveću franšiznu organizaciju i **Evropske franšizne federacije (EFF)** kao organizacije koja je najvažnija u oblasti franšizinga u Evropi.
- **Sve do početka 1980-ih godina gotovo 90% franšiza bilo je vezano za severnoameričko tržište.**
- *Do 2012. godine je situacija promenjena, te polovina franšiznih mreža ima svoja sedišta u zemljama van SAD-a.*

Franšizing u SAD-u

- U početnoj fazi međunarodnog širenja američkih franšiznih sistema, napor je bio koncentrisan na pristupačnija tržišta.
- **Kanada je postala glavna meta američkih davalaca franšize, prvenstveno zbog blizine, ali i zbog tržišnog potencijala.**
- Tržište SAD-a je postepeno postalo značajno za **kanadske, japanske i evropske davaoce franšiza.**
- Prema podacima IFA iz 2016. godine, **firme koje se bave franšizom posluju u 295 industrijskih sektora te direktno zapošljavaju oko 9,1 miliona ljudi.**
- Ukupan broj direktno i indirektno zaposlenih na franšiznom tržištu veći je od 20 miliona ljudi.
- **Studija je ukazala da se gotovo 20% svih franšiznih sistema nalazi u sektoru brze hrane, a sledeći je sektor ličnih usluga sa 15%.**

Franšizing u SAD-u

- **Danas u Severnoj Americi i Evropi postoji više od 12.000 franšiznih sistema koji zapošljavaju oko 8% svih zaposlenih i kreiraju skoro 50% ukupne prodaje.**
- **Oko 45% celokupne svetske maloprodaje u svetu se ostvaruje preko franšiznih lokacija.**
- **U svetu se na svakih šest i po minuta otvori nova franšiza.**

Franchising®
Building local businesses,
one opportunity at a time.

Franšizing u Australiji

- Australija je, takođe, bila *jedna od glavnih meta američkih franšiznih lanaca u početnoj fazi internacionalizacije franšizinga.*
- **Australija danas ima jedan od najcenjenijih franšiznih sektora na svetu.**
- U Australiji posluje više od 1.100 franšiznih sistema na oko 70.000 lokacija i sa oko 800.000 zaposlenih koji ostvaruju prihod od gotovo 128 milijardi USD.

FRANCHISE COUNCIL OF AUSTRALIA

Franšizing u Evropi

- *Franšizing je u velikoj meri zastupljen i u Evropi.*
- Uzimajući u obzir „**Jedinstveni evropski akt**“, kojim se eliminišu unutrašnje granice među zemljama EU, davaoci franšiza imaju mogućnost da posluju na većem tržišnom segmentu.
- **Oko 80 % evropskih franšiza razvijeno je u svojim zemljama porekla.**
  - Preostale franšize koje posluju u Evropi dolaze iz **SAD-a, Kanade i Australije.**
- **Prema podacima World Franchise Councila iz 2016. godine, u celoj Evropi u franšiznim je sistemima zaposleno više oko 3,3 miliona ljudi na oko 500.000 lokacija, gde ostvaruju više od 185 milijardi evra prometa godišnje.**

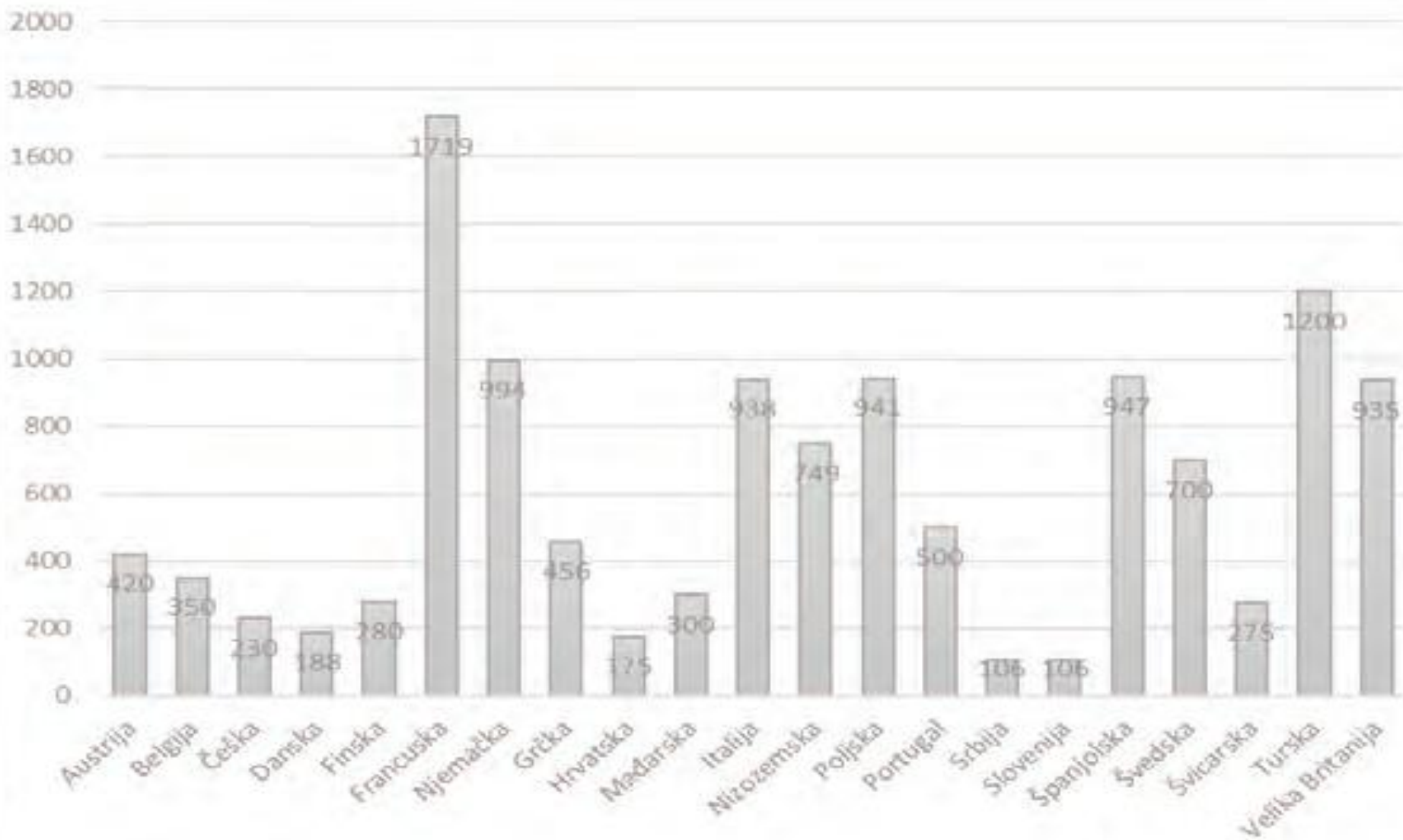
Franšizing u Evropi

- **Pet najjačih zemalja u Evropi po franšiznom poslovanju su Francuska, Nemačka, Italija, Velika Britanija i Poljska.**
- Zanimljiva je činjenica da je u tim zemljama **velika zastupljenost domaćih davaoca** u poređenju sa stranim franšiznim sistemima.
- **Odličan primer te prakse je Italija u kojoj je, od ukupno 885 franšiznih sistema, 650 italijanskih, od čega je veliki broj izvoznih.**

EUROPEAN
FRANCHISE
FEDERATION

Broj davaoca franšize po zemljama

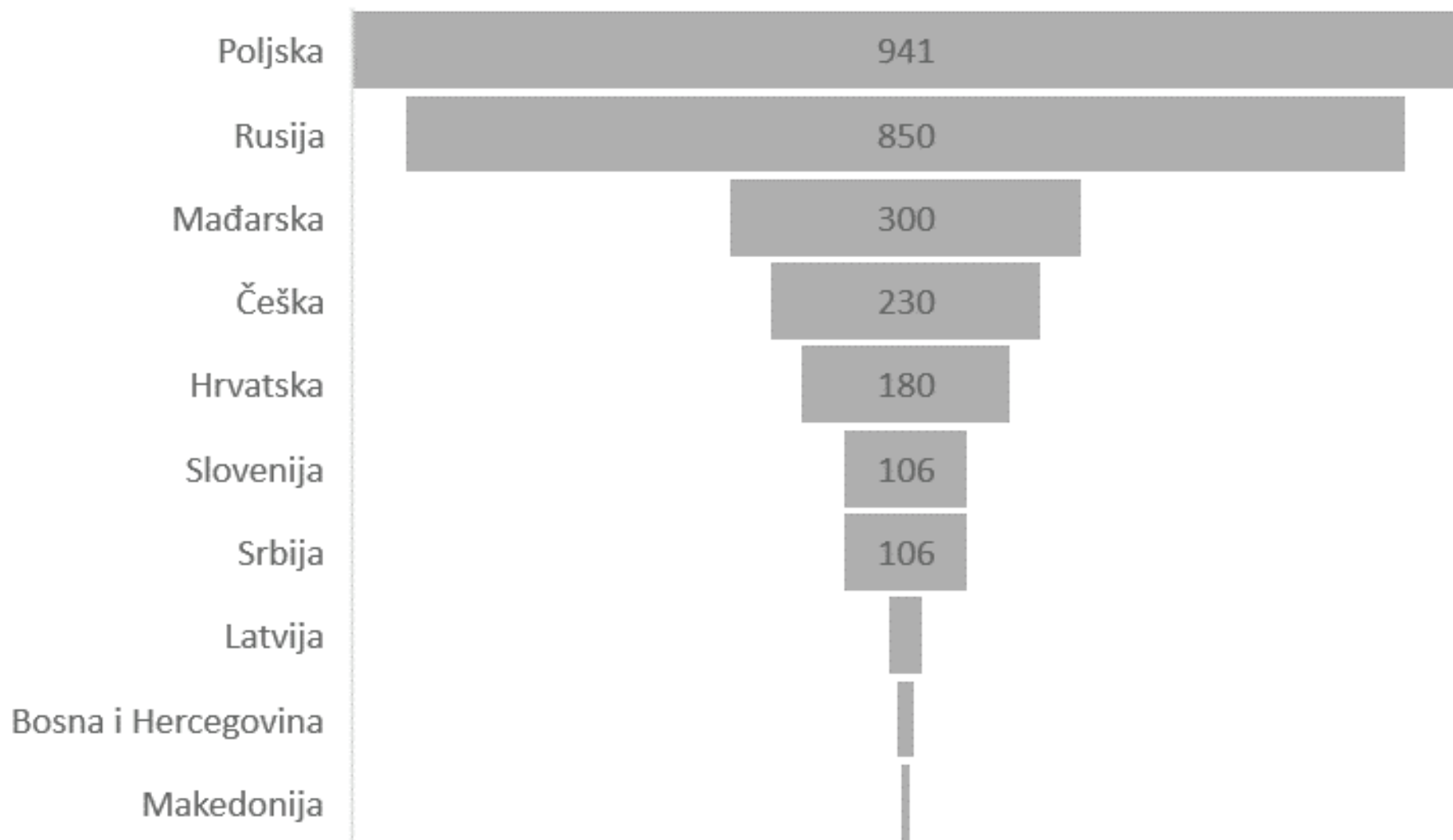

Fransizing u zemljama u tranziciji

- **Na vrhu po broju davaoca franšize u zemljama u tranziciji je Poljska sa 950 davaoca, zatim Rusija sa oko 850 davaoca i Mađarska koja ima oko 300 franšiznih lanaca.**
- **Iza Mađarske je Češka koja trenutno ima oko 230 franšiznih sistema, a slede je Hrvatska sa oko 180 franšiza i Slovenija i Srbija sa oko 110.**
- Na začelju su Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Makedonija.

Broj franšiza u zemljama u tranziciji

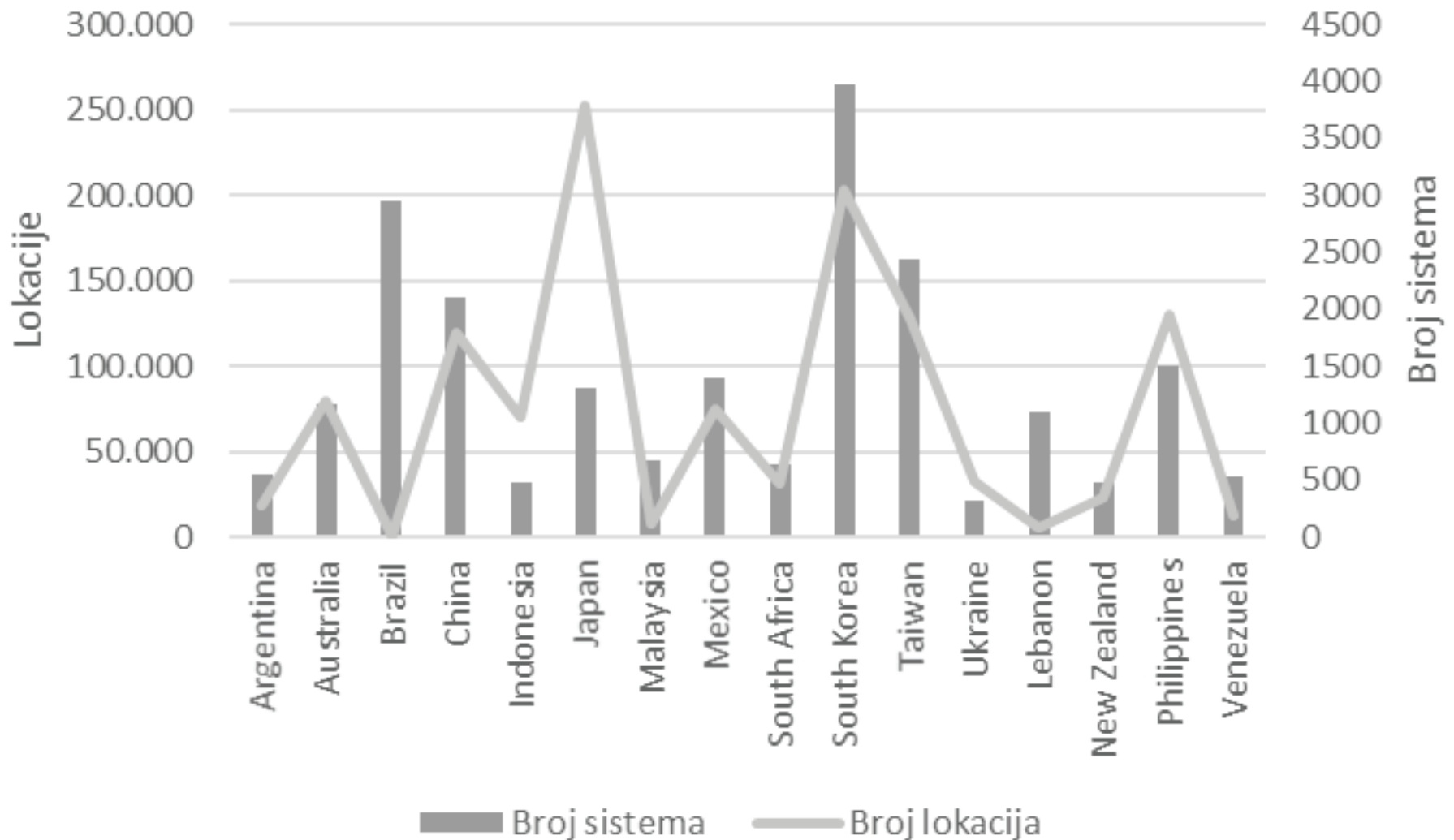
Franšizing u Aziji

- Azija, kao najmnogoljudniji kontinent, predstavlja značajno tržište za franšizni poslovni model.
- **U Kini trenutno posluje više od 4.500 franšiznih sistema na 125.000 lokacija sa više od 5 miliona zaposlenih i prihodom od oko 66 milijardi USD.**
- **Indonezija sa oko 480 franšiza i Malezija sa oko 670 sistema smatraju se značajnim tržištima na kojima je sve više prisutan franšizni poslovni model.**
- **Franšiza je raširena na Filipinima (1.500 franšiza) i Tajvanu (2.400 franšiza).**
  - U Indiji posluje približno 3.000 franšiznih sistema.

Fransizing u Africi i Južnoj Americi

- **Glavni predvodnik franšiznog poslovanja u Africi je Južnoafrička Republika koja ima veliki udeo domaćih franšiznih sistema (90%) u ukupnom broju franšiznih sistema (627) koji posluju na više od 30.000 lokacija.**
- **U Južnoj Americi Brazil ima najviše franšiznih sistema (2.950), dok Argentina ima 550 franšiznih sistema.**

Broj franšiznih sistema i lokacija

Franšizna udruženja u svetu

- Svetski savet za franšizing je 2014. godine objavio rezultate istraživanja u kome je učestvovalo 37 nacionalnih franšiznih udruženja.
- **Rezultati pokazuju da je najstarije franšizno udruženje osnovano u SAD-u 1960. godine, nakon čega su osnovana nacionalne franšizne asocijacije u Japanu i Kanadi (1963. i 1967. godine).**
  - **Prvo franšizno udruženje u Evropi je osnovano u Francuskoj 1971. godine, a primer Francuske su sledile Italija, Holandija, Švedska, Švajcarska, Britanija i Nemačka.**

Franšizna udruženja u svetu

Држава	Година оснивања	Број година постојања	Држава	Година оснивања	Број година пословања
Уједињене нације	1960	54	Турска	1991	23
Јапан	1963	51	Белгија	1993	21
Канада	1967	47	Чешка	1993	21
Француска	1971	43	Сингапур	1993	21
Италија	1971	43	Малезија	1994	20
Холандија	1972	42	Грчка	1995	19
Шведска	1972	42	Филипини	1995	19
Швајцарска	1972	42	Нови Зеланд	1996	18
Британија	1977	37	Словенија	1996	18
Немачка	1978	36	Кина	1997	17
Јужна Африка	1979	35	Русија	1997	17
Аустралија	1983	31	Венецуела	1998	16
Аустрија	1986	28	Индија	2000	14
Бразил	1987	27	Пољска	2000	14
Финска	1988	26	Египат	2001	13
Португалија	1988	26	Хрватска	2002	12
Мексико	1989	25	Либан	2006	8

Franšizni sajmovi u svetu

Međunarodni sajam	Mesto održavaња	Vreme održavaња
Franchising Exhibition Croatia (FEC)	Хрватска, Опатија	02-03.06.2016.
Franchise Expo Paris	Француска, Париз	20-23.03.2016.
The British & International Franchise Exhibition	УК, Лондон	11-12.03.2016.
Franchising & Partnership	Белгија, Брисел	16-17.03.2016.
KEM International Franchise Exhibition	Грчка, Атина	18-21.03.2016.
Expofranquicia	Шпанија, Мадрид	21-23.04.2016.
Expofranchise	Португалија, Лисабон	27-28.05.2016.
Сајам франшиза	Пољска, Варшава	13-15.10.2016.
Franchising & Business Opportunities	Аустралија, Сиднеј	18-20.03.2016.
ABF Franchising Expo	Бразил, Сао Паоло	15-18.06.2016.
International Franchise Expo	САД, Њујорк	16-18.06.2016.
HK International Licensing Show	Хонг Конг, Хонг Конг	11-13.01.2016.
Dubai World Franchise Forum and Expo	УАЕ, Дубаи	16-17.02.2016.
Franchise Show	Канада, Торонто	20-21.02.2016.
Tokyo Franchise Show	Јапан, Токио	09-11.03.2016.
Franchising Retail Expo	Италија, Болоња	28-30.04.2016.
Franchising & Business Opportunity Expo	Аустралија, Мелбурн	26-28.08.2016.
BuyBrand Expo 2016	Русија, Москва	28-30.09.2016.

Franišizni brendovi u svetu

- Rezultati istraživanja ukazuju i na broj franišiznih brendova po zemljama kao i procenat domaćih franišiza u svakoj od zemalja.
- **Najveći broj franišiznih brendova potiče iz SAD-a (čak 2500), dok je na drugom mestu Brazil sa 2426 franišiznih brendova.**
  - **Poslednja dva mesta zauzimaju Hrvatska i Slovenija sa 170, odnosno 109 franišiznih brendova.**
- **Najveći udeo domaćih brendova u ukupnim je u SAD-u (čak 95%), a odmah zatim slede Brazil i Australija sa 93% domaćih brendova i Francuska, Japan, Kina, Holandija sa 90%.**
  - **Najmanji udeo domaćih franišiza je u Hrvatskoj, tek 12%**

Domaći franšizni brendovi

Држава	Број франшизних брендова	Удео домаћих франшизних брендова	Држава	Број франшизних брендова	Удео домаћих франшизних брендова
Уједињене нације	2.500	95%	Јужна Африка	668	88%
Бразил	2.426	93%	Сингапур	650	55%
Француска	1.650	90%	Малезија	615	79%
Турска	1.345	74%	Грчка	580	80%
Мексико	1.300	86%	Португалија	578	61%
Филипини	1.300	65%	Венецуела	496	58%
Јапан	1.260	90%	Аустрија	450	51%
Канада	1.200	60%	Египат	450	42%
Индија	1.200	70%	Индонезија	450	50%
Аустралија	1.180	93%	Нови Зеланд	446	88%
Кина	1.006	90%	Мађарска	360	70%
Немачка	985	80%	Белгија	350	55%
Британија	950	80%	Гватемала	300	40%
Италија	938	85%	Финска	280	73%
Пољска	864	79%	Швајцарска	250	
Холандија	770	90%	Чешка	200	60%
Русија	720	40%	Хрватска	170	12%

Franšizing u Srbiji

- U Republici Srbiji je franšizni način poslovanja u razvoju.
- Franšizing je u Republiku Srbiju, odnosno u bivšu SFRJ stigao veoma rano, već na samom početku svoje evropske ekspanzije, sredinom **70-ih godina prošlog veka.**
  - U tom periodu počinje uvoz američkih franšiza.
- Prve američke franšizne mreže u Srbiji su bile **Coca-Cola, Avis, Diners Club International, Intercontinental, Hyatt, American Express, McDonald's itd.**

Franšizing u Srbiji

- U drugoj fazi razvoja franšizinga, domaća preduzeća shvataju prednosti širenja svojih sistema putem ovog koncepta.
  - Tokom 1980-ih godina, a posebno početkom 1990-ih godina, dolazi do izgradnje domaćih franšiznih mreža.
- **Montenegro Express, Tigar, Pekabeta, C Market, Yumco** i drugi su u ovom periodu počeli, sa manje ili više uspeha, kreiranje i prodaju svojih franšiznih paketa.

Franšizing u Srbiji

- **Početakom 1990-tih godina, franšizing postaje moda u tadašnjoj Jugoslaviji.**
- U tom periodu su osnovana i profesionalna udruženja franšizinga, od kojih je prvo osnovano **1991. godine - Srpska federacija za franšizing, sa sedištem u Nišu.**
- Nakon toga, **u Novom Sadu se osniva Jugoslovenska franšizing asocijacija**, čija je uloga bila prvenstveno **promocija franšizing koncepta i stvaranje baze podataka o postojećim franšizing sistemima koji posluju u zemlji.**

Franšizing u Srbiji

- Nakon tog inicijalnog razvoja franšiznih organizacija, novi zamah u njihovom razvoju je nastao krajem prošle decenije.
- **Krajem 2007. godine je osnovan Centar za franšizing pri Privrednoj komori Srbije** kao centralno mesto gde svi zainteresovani mogu dobiti kompetentne informacije o franšiznom poslovanju u Republici Srbiji.
-
- **2009. godine je osnovano Srpsko udruženje za razvoj franšizinga (SURF)**, kao nevladino, nestranačko i neprofitno udruženje građana koje promoviše franšizno poslovanje u Republici Srbiji.

Franšizing u Srbiji

- **Informisanost građana o značaju franšiznih sistema je mnogo manja u Republici Srbiji nego u zapadnim zemljama i zemljama u okruženju.**
- **U poređenju sa drugim zemljama u tranziciji, Republika Srbija ima manji broj inostranih i domaćih franšiznih mreža, jer je franšizing kao poslovni koncept još uvek u razvoju.**
- **Međutim, ono što je moguće zapaziti je da se broj franšiza iz godine u godinu postepeno povećava.**

Pitanja za diskusiju

- Zašto je franšizing značajan za svetsku ekonomiju?
- Kakva je situacija sa franšiznim poslovanjem u Srbiji?
- Kada se franšiza prvi put pojavila u Srbiji?
- Koje su prepreke razvoju franšiznog poslovanja u Srbiji?
- Postoji li način za savladavanje tih prepreka i ko treba u tome učestvovati?

Pitanja

1. Objasnite značaj franšizinga za svetsku ekonomiju
2. Zašto je rizik manji u slučaju franšizinga u poređenju sa samostalnim pokretanjem posla?
3. Od čega zavisi uspeh franšiznog sistema?
4. Objasnite razvoj franšizinga u SAD-u
5. Objasnite razvoj franšizinga u Australiji
6. Navedite neka od najznačajnijih franšiznih udruženja u svetu
7. Objasnite razvoj franšizinga u Evropi
8. Objasnite razvoj franšizinga u zemljama u tranziciji
9. Objasnite razvoj franšizinga u Aziji
10. Objasnite razvoj franšizinga u Africi i Južnoj Americi

Pitanja

1. Objasnite značaj franšiznih udruženja u svetu
2. Objasnite razvoj franšizinga u Srbiji
3. Objasnite inicijalnu fazu razvoja franšizinga u Srbiji
4. Koje su bile prve američke franšize na tržištu Srbije?
5. Objasnite drugu fazu razvoja franšizinga u Srbiji
6. Koje su bile prve domaće franšize u Srbiji?
7. Koja su bila prva franšizna udruženja u Srbiji i u čemu se ogleda njihov značaj?
8. Objasnite novi zamah u razvoju franšizinga u Srbiji krajem prošle decenije
9. Navedite najznačajnije institucije za razvoj franšizinga u Srbiji danas
10. Navedite najveće prepreke u razvoju franšizinga u Srbiji danas i moguća rešenja.

HVALA NA PAŽNJI

Dr Milica Stanković